

(ג) אם בחקתי תלכו - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה:

בס"ד

פרשת בחוקתי - לא לצאת ידי חובה....

10. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק יד
(יד) **וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה:**
רש"י

(יד) ואם לא תשמעו לי - להיות עמלים בתורה, לדעת מדרש חכמים. יכול לקיום המצות, כשהוא אומר ולא תעשו וגו', הרי קיום מצות אמור, הא מה אני מקיים ואם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה. ומה תלמוד לומר לי, אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומתכוין למרוד בו, וכן בנמרוד (בראשית י ט) גבור ציד לפני ה', שמכירו ומתכוין למרוד בו, וכן באנשי סדום (שם יג יג) רעים וחטאים לה' מאד, מכירים את רבונו ומתכוונים למרוד בו:

11. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב

אמר רב חננאל בר פפא: מאי דכתיב שמעו כי נגידים אדבר למה נמשלו דברי תורה כנגיד - לומר לך: מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות - אף דברי תורה יש בהם להמית ולהחיות. היינו דאמר רבא: למימינים בה (עסוקים בכל כחם, וטרודים לדעת סודה, כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר) - סמא דחיי, למשמאילים בה - סמא דמותא.

12. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק יד - טו

(יד) **וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: (טו) וְאִם בְּחֻקֵּי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נְפְשְׁכֶם לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתֵי הַפְּרָכֶם אֶת בְּרִיתִי: ... וְיִיחַ) וְאִם עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְיִסְפְּתִי לִיִּסְרָה אֶתְכֶם שִׁבְעַת עַל חֻטְאֵיכֶם: (יט) וְשִׁבְרִיתִי אֶת גְּאוֹן עַדְכֶם וְנִתְתִּי אֶת שְׁמֵיכֶם כְּבַרְדָּל וְאֶת אֲרָצְכֶם כְּנֶחֱשָׁה: ... (כא) וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קְרִי וְלֹא תֵאבְדוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם מִכָּה שִׁבְעַת כְּחֻטְאֵיכֶם:**
רש"י

(כא) ואם תלכו עמי קרי - רבותינו אמרו עראי, במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן תלכו עראי במצות

האשליה

13. אור החיים ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק יט

(יט) ושברתי את גאון עזכם. אמרו ז"ל (תורת כהנים) זה בית המקדש שנקרא כן, והכונה בזה כיון שלא חזרו בתשובה זה יורה שחושבים בדעתם כי ה' חפץ בהם עדיין ממה שעודו שוכן בתוכם ובה מתחזקים לזה אמר ושברתי

14. ישעיהו פרק א פסוק יא - יב

(יא) לָמָּה לִי רֹב זְבָחֵיכֶם יֹאמֶר ה' שִׁבְעַתֵּי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים וְדֹם פְּרִים וְכֶבֶשִׂים וְעִזִּים לֹא חִפְצָתִי: (יב) כִּי תִבְאוּ לְרֵאוֹת פְּנֵי מִי בְקֶשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רִמְס חֲצָרִי:

ההבדל בין חייב למחויב

15. משנה מסכת אבות פרק ו משנה ב

אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר +משלי י"א כ"ב+ נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם

16. הרב חר"פ מי מרום על מסכת אבות

והנה יש ידיעת התורה ויש עסק התורה, ולכאורה שניהם אחד, מבלעדי העסק אין ידיעה, וכשישי ידיעה ודאי יש עסק. אמנם באמת הם ענינים חלוקים, הידיעה בתורה היא מצד הפלאתה ומשגבה, והעסק - מצד ההכרח.

1. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק יד - טו
(יד) **וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: (טו) וְאִם בְּחֻקֵּי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נְפְשְׁכֶם לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתֵי הַפְּרָכֶם אֶת בְּרִיתִי: (טז) אִף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת הַשְּׁחִתְּ וְאֶת הַקְּדַחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נַפְשׁ וְזָרַעְתֶּם לְרִיק זָרְעֶכֶם וְאֶכְלְהוּ אֲיִבֵיכֶם:**

2. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק כא - כד

(כא) **וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קְרִי וְלֹא תֵאבְדוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם מִכָּה שִׁבְעַת כְּחֻטְאֵיכֶם: (כב) וְהִשְׁלַחְתִּי בְכֶם אֶת חֵיַת הַשָּׂדֶה וְשָׁלַח אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת הַבְּהֵמָתֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וּנְשַׁמְוּ דְרָכֵיכֶם: (כג) וְאִם בְּאֵלֶּה לֹא תִסְרִי לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קְרִי: (כד) וְהִלַּכְתִּי אִף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקְרִי וְהִפְתִּי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שִׁבְעַת עַל חֻטְאֵיכֶם:**

3. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק כז - כח

(כז) **וְאִם בְּזֹאת לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקְרִי: (כח) וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחֻמַּת קְרִי וְיִסְרִיתִי אֶתְכֶם אִף אֲנִי שִׁבְעַת עַל חֻטְאֵיכֶם:**

4. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק מ - מא

(מ) **וְהִתְוַדְדוּ אֶת עֵוֹנְכֶם וְאֶת עֹון אֲבֹתֶם בְּמַעַלְמֵי אֲשֶׁר מַעַלְדוּ בִּי וְאִף אֲנִשְׁר הִלְכוּ עִמִּי בְּקְרִי: (מא) אִף אֲנִי אֶלְרַע עִמָּכֶם בְּקְרִי וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם אוֹ אֶז יִכְנַע לְבָבְכֶם הָעֵרֶל וְאֶז יִרְצוּ אֶת עֵוֹנְכֶם:**

5. רש"י ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק טו

(טו) ואם בחקתי תמאסו - מואס באחרים העושים: משפטי תגלע נפשכם - שונא החכמים: לבלתי עשות - מונע את אחרים מעשות: את כל מצותי - כופר המצוות שלא צויתים, לכך נאמר את כל מצותי, ולא נאמר את כל המצות: להפרכם את בריתי - כופר בעיקר הרי שבע עבירות, הראשונה גוררת השניה, וכן עד השביעית ואלו הן לא למד, ולא עשה, מואס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את האחרים, כופר במצות, כופר בעיקר:

6. רש"י ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק כא

(כא) ואם תלכו עמי קרי - רבותינו אמרו עראי, במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן תלכו עראי במצות.

7. אילת השחר ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק כא

(כא) ואם תלכו עמי קרי. פרש"י רבותינו אמרו עראי במקרה שאינו אלא לפרקים כן תלכו עראי במצות. משמע שנתבעים על מה שיקיימו את המצות עראי (ולעיל פרש"י שמדובר במואסים את המצות וכופרים בעיקר, ובודאי שאנשים אלו אינם מקיימים מצות בכלל), וצ"ב וכי זה יותר גרוע מאשר אם לא היו מקיימים את המצות בכלל

8. רמב"ן ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק מא

והנה אחר "והתוודו את עונם" (בפסוק מ) היה ראוי שיאמר "וזכרתי את בריתי יעקוב" (פסוק מב), כי מה טעם "והבאתי אותם בארץ אויביהם" עכשיו במקום הזה ... ועל דעתי ירמוז כי אחר הוידוי ילך עמם בקרי ויביא אותם עוד בארץ אויביהם עד שיכנע לבבם הערל.

העיקר 'אם בחקתי תלכו...'

9. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק ג - ד

(ג) **אִם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם: (ד) וְנִתְתִּי גְשֵׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאֶרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו:**
רש"י

המדובר הוא על אדם שיודע תורה ולומד תורה, אלא שהתורה הזו אצלו היא כמו נזם זהב, מפני שהוא ניגש ללמוד אותה רק מצד החכמה המרובה שהיא כונסת בתוכה. לא מספיק להתהדר בדיעת "ארון הספרים היהודי", זה דבר יפה מאוד, מרבה חכמה מרבה תבונה, אבל כל עוד שאתה לא מפנים ולא משחזר את אותה אמת שנגלתה לכולנו במעמד הר סיני – אתה נזוף, כמו נזם זהב באף חזיר.

למה לא מוזכר שכר רוחני

21. ספר העיקרים מאמר ד פרק לט

וראו שנסתדל להתיר הספק אשר לא סרו הראשונים והאחרונים מלספק בו, והוא למה לא נזכר בתורה היעוד הרוחני בפירוש כמו שנזכרו היעודים הגשמיים. ויש מי שכתב בהתר זה כי לפי שהגמול הרוחני הוא דבר עמוק וקשה לשכל האנושי לציירו ולהשיגו, והתורה נתנה להמון העם עם חכמיהם, ראוי שתיעד להם הגמול הגופני שהוא מושג ומצוייר אצלם, ואם היתה מיעדת להם הגמול הנפשי, אחר שאינו מושג בחוש ואין שכלם מספיק לשער אותו ולציירו, היו מכחישים אותו והיה זה סבה אל נפילת התורה בכללה ובטולה

22. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ה

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם כדי שיהיה שכרכם כפול לעתיד לבא:

אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונים בדבריו והיו שונים לתלמידים ותלמידים לתלמידים. עמדו ודקדקו אחריהן ואמרו מה ראו אבותינו לומר דבר זה אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית. אלא אלו היו יודעין אבותינו שיש עולם אחר ויש תחיית המתים לא היו אומרים כך. עמדו ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין.

23. ספר מסילת ישרים פרק א

יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא

24. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל עמוד א

כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת! ... לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות, שכיון שמת - בטל מן התורה ומן המצות, ואין להקדוש ברוך הוא שבח בו,

25. הרב קוק למהלך האיזאות ה

הַדְּבָר הַגָּדוֹל הַכְּלָלִי שֶׁל "וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם" (ויקרא כו יב), שְׂנוֹתַן עַז וְעֲצָמָה בְּתוֹךְ כָּל נֶשְׁמָה יוֹתֵר מִכָּל מֵה שֶׁשָּׂוִים אֶמֶת קִנְיָה בְּדַרְכֵי-הַגִּיּוֹן תִּזְכַּל לִתֵּן, הוּא יְסוּד הַכָּל.

17. הרב אהרן אייזנטל

אם היינו מתבקשים להגדיר מה היחס שלנו לתורה, היינו אומרים שהתורה היא חכמה אדירה, נשגבה, עמוקה, נפלאה. בד"כ כשאנו מדברים על התורה אנו מדגישים את מימדיה - שהיא רחבה מני ים, שאין לה גבול לא ברוחבה ולא בעומקה, את הברק בדברי חכמים ואת היותה מקיפה את כל החיים, וכי היא המקור לתשובות לכל השאלות שלנו בכל דבר ועניין. זו בדרך כלל הגדרת הקשר שלנו לתורה. אומר הרב חרל"פ: זו רק הקומה השנייה, הקומה הראשונה שאותה אנו צריכים להרגיש ולחוש בנשמותינו זוהי התחושה שהתורה היא הכרחית, שהיא החמצן שלנו, שאי אפשר מבלעדיה! לא בגלל שהיא יפה והיא חכמה והיא מבריקה וכל שאר הדברים החיוביים שאדם יכול לתאר את התורה. גם זה נכון, אבל זו קומה שנייה. הקומה הראשונה לא קשורה לכל התחושות הנשגבות שלנו כלפי התורה, אלא הנקודה המרכזית היא שמבלעדיה אין לנו חיים. התחושה הזו לא קשורה ללימוד, היא קודמת ללימוד. מכוחה אנו באים אל התורה, היא לא קשורה לזמן שנלמד. גם אם אנו לא יכולים ללמוד כל היום כולו, גם אם אנו עסוקים בדברים אחרים הכרחיים, אבל בכל הזמן הזה שאנו לא לומדים תורה אנו חשים שמבלעדי התורה אין לנו חיים – או אז אנו נקראים עוסקים בתורה.

18. תוספות מסכת ברכות דף יא עמוד ב

אבל ברכת אשר בחר בנו וברכת לעסוק בדברי תורה שהן עיקר לברכת התורה פוטרת כל היום. וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישיב בסוכה. וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והיו כמו יושב כל היום בלא הפסק.

19. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא עמוד ב

תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה - לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה כי הוא חייך וארך ימך - כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה - על אחת כמה וכמה. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים, ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו. אמר לו: פפוס! מי הביאך לכאן? אמר ליה: אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה, אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים.

20. הרב אייזנטל

בת קול פירושו קול בתוך הלב, שאומר: "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה". מהו עלבונה של תורה? זה לא שאנו לא יודעים את התורה, אלא עלבונה של התורה הוא שאנו לא מרגישים שהיא חיינו ואורך ימנו, ומתוך כך בה נהגה יומם ולילה, ושכל מי שלא עוסק בה נקרא נזוף. כלומר מי שלא ניגש אל התורה מתוך הידיעה הזו ומתוך התחושה הזו, אפילו אם הוא יודע את התורה ואפילו אם הוא לומד תורה, אבל הידיעה הזו שהתורה היא החיים, התורה זה לא עוד חכמה, אם היא חסרה לו, ולא נמצאת כיסוד מוסד בתפיסת חייו - אז האדם כזה נקרא נזוף, שנאמר "נזם זהב באף חזיר".

26. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כו פסוק יב

וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם:

רמב"ן

(יב) וטעם והתהלכתי בתוכם - שתהיה הנהגתי בכם מפורסמת כמלך מתהלך בקרב מחנהו מספיק להם כל צרכם, וזה דרך דברי הברית כפשוטן, והוא אמת, וכך יעשה בהן בודאי. ולא הזכיר הכתוב בכאן שכר קיום הנפשות בעולם הנשמות, ובעולם הבא אחרי תחית המתים, כי קיומן מחויב בדרך היצירה כמו שפירשתי בכריתות (לעיל יח כט). והעונש הוא שמכרית החייבים בהם, והשאר כולם יתקיימו ביסוד יצירתם:

אבל על דרך האמת, הברכות האלה עוד הם ברכות שמים בעליונים, כמו שפירשתי ונתתי שלום בארץ ולא תגעל נפשי אתכם. וכן והתהלכתי בתוכם, רמז למדה שקראו רבותינו שכינה, מן ונתתי משכני בתוכם, ואומרים (מנחות פו ב) שכינה שורה בישראל, ואמרו בבראשית רבה (יט ז) עיקר שכינה בתחתונים היתה. והנה הזכר כאן גן עדן והעולם הבא ליודעיו. ואלה הברכות בתשלומיהן לא תהיינה רק בהיות כל ישראל עושין רצון אביהם, ובנין שמים וארץ שלם על מכוונתו, ואין בתורה ברכות שלמות כאלה, שהם דברי הברית והתנאים אשר בין הקדוש ברוך הוא ובינינו:

סיכום:

פרשת בחוקתי עוסקת בעיקר בשכר ועונש בברכה ובקללה. הקללה היא תוצאה של הליכה עם הקב"ה בקרי כלומר בדרך עראי. אנו יכולים לחיות את חיינו הבהמיים לצד קיום מצוות הבא מתוך עראיות ומאידך אנו יכולים לבחור חיים שיביאו אותנו למציאות של "והתהלכתי בתוכם". לחיים כאלו ניתן להגיע רק מתוך הבנה שקיום מצוות ועיסוק בתורה הם הכרח, הם מקור חיותנו ומבלי הם אין לנו חיים. בפרשתנו לא מופיע שכר בעולם הבא משום שעיקר עיסוקנו הוא לחיות ולהתברך בעולם הזה. הברכה הגדולה היא לזכות בחיי עולם הבא כבר בעולם הזה....

שבת שלום!!

